Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Suomen Olympiakomitean lausunto Tasa-arvovaltuutetun kertomuksesta eduskunnalle 2022

***VIITE**: K 1/2022 vp Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022*

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt Suomen Olympiakomitealta lausuntoa koskien Tasa-arvovaltuutetun kertomusta ja siinä erityisesti liikuntaa, urheilua ja tasa-arvoa. Kiitämme mahdollisuudesta lausua ja pyydämme valiokuntaa huomioimaan mietinnössään seuraavat asiat:

Tasa-arvovaltuutettu antaa kerran neljässä vuodessa eduskunnalle kertomuksen sukupuolten tasa-arvon tilasta. Tässä tai aiemmassa kertomuksessa ei ole käsitelty liikunnan tai urheilun tasa-arvoasioita käytännössä lainkaan. Liikunta on sanana mainittu ainoastaan kahdessa yhteydessä, joista toinen koskee Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijavalintojen sukupuolikiintiöitä ja toinen sukupuolivähemmistöjen kokemaa epäasiallista tai osaamatonta kohtelua, jota ilmenee esimerkiksi työelämässä, terveys- ja sosiaalipalveluissa, kouluissa ja oppilaitoksissa sekä liikuntapalveluissa. **Olympiakomitea pitäisi hyvänä, että jatkossa tasa-arvokertomuksessa käsiteltäisiin myös liikuntaan ja urheiluun liittyviä tasa-arvoasioita.**

Tasa-arvo on yksi liikuntalain tavoitteen toteuttamisen lähtökohdista (Liikuntalaki 2 §). Laissa myös sitoutetaan toimijat edistämään tasa-arvoa, huomioimalla jo järjestöjen valtionapukelpoisuutta harkittaessa, miten järjestö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Kaikilta valtionavustusta hakevilta lajiliitoilta ja liikuntajärjestöiltä edellytetään yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaa.

Olympiakomitean ja sen jäsenjärjestöjen laatimassa urheiluyhteisön yhteisessä vastuullisuusohjelmassa tasa-arvo ja yhdenvertaisuus on yksi viidestä osa-alueesta, samoin kuin ohjelman taustalla olevassa Reilun Pelin eettisissä periaatteissa.

Tavoitteista ja edistysaskeleista huolimatta liikunnan ja urheilun tasa-arvotilanteessa on edelleen kehitettävää. Keskeisiä kehittämiskohteita ovat naisten osuuden kasvattaminen johtamisessa ja valmentamisessa, resurssien jakautuminen, naisurheilun medianäkyvyys sekä häirintä. Huomiota vaativat myös urheilu-uran ja perheen perustamisen yhteensovittamiseen liittyvät kysymykset sekä sukupuolivähemmistöjen asema.

Liikunnan ja urheilun tasa-arvo Suomessa 2021 (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:5, https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-798-7) katsauksen keskeisiä havaintoja ovat muun muassa:

- Liikunnan harrastaminen: Pojat ja miehet liikkuvat enemmän ja intensiivisemmin kuin tytöt ja naiset. Naiset käyttävät yhä enemmän yksityisen sektorin palveluntarjoajia. Miehet liikkuvat naisia useammin liikunta- ja urheiluseuroissa.
- Huippu-urheilu: Naisten edellytykset urheilla ja huippu-urheilla ovat kehittyneet. Naiset ovat saavuttaneet viime vuosina enemmän olympialajien arvokisamitaleita kuin miehet.
- Urheilujohtaminen: Naisten määrä liikunta-alan johto- ja päätöksentekotehtävissä on pysynyt ennallaan tai kasvanut
- Urheiluvalmentaminen: Naisvalmentajien osuus ammatillisten järjestöjen jäsenistöstä on kasvanut viime vuosien aikana ja on nyt noin kolmannes. Naiset valmentavat yleisemmin yksilölajeissa tai naisyksilöurheilijaa/-urheilijoita kuin miehet. Naisilla valmentaminen keskittyy nuoremmalle iälle, ja he toimivat selkeästi miehiä yleisemmin osa-aikaisissa valmennussuhteissa.

- Häirintä: Naiset kokevat ja havaitsevat kilpaurheilussa selvästi miehiä enemmän sekä seksuaalista että sukupuolista häirintää.

Tasa-arvovaltuutettu on antanut joitakin liikuntaa koskevia lausuntoja vuosittain. Lausunnot ovat liittyneet muun muassa naispuolisten urheilijoiden näkyvyyteen tiedotusvälineissä, urheilukilpailujen palkitsemiskäytäntöön sekä liikunta- ja urheiluhallivuorojen jakoperiaatteisiin.

Liikunnan ja urheilun tasa-arvon kehittämiseksi on useampia kansainvälisiä suosituksia, joista tuoreimpana EU:n alueelle työstetyt Euroopan komission suositukset (2022). Komission suosituksissa nostettuja kehittämisen teema-alueita ovat naisten liikunta-aktiivisuus, naisurheilijoiden taloudellinen ja sosiaalinen asema, naisurheilijoiden saama medianäkyvyys, naisten osuuden kasvattaminen päätöksenteossa ja valmentamisessa, sekä sukupuoleen perustuvan häirinnän ja väkivallan ehkäiseminen.

Liikuntajärjestöissä tasa-arvoa on kehitetty lukuisin toimenpitein, joista esimerkkeinä mm. Olympiakomitean naisille suunnatut koulutushankkeet (Johtaa kuin nainen ja Naiset vaikuttajina liikunnan pelikentillä), Suomen Valmentajien johtamat valmentajuuden kehittämishankkeet (Valmentaa kuin nainen), sukupuolisen ja seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyyn ja puuttumiseen liittyvät menettelyohjeet ja tuki (mm. Et ole yksin -palvelu), tasa-arvoaiheiset koulutukset ja materiaalit, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnittelun tukeminen sekä LiikunNaiset-tasa-arvoverkoston toiminta.

Olympiakomitea pitää tärkeänä liikunnan ja urheilun tasa-arvon kehittämistä ja seurantaa. Tasa-arvo urheilussa tarkoittaa harrastamisen, kilpailemisen, vaikuttamisen ja näkymisen mahdollistamista kaikille sukupuolesta riippumatta. Se tarkoittaa turvallista ja syrjimätöntä ympäristöä, jossa jokainen voi haastaa itsensä, edistää terveyttä ja saada merkityksellisiä kokemuksia. Tasa-arvon ja moninaisuuden lisääntyminen liikunnan ja urheilun joka tasolla tuo erilaisia näkökulmia ja osaamista toimintaan sekä samaistuttavia roolimalleja niin seuran harjoituksiin kuin urheilun huipulle. Tasa-arvon edistäminen on eri tahojen yhteispeliä, jossa niin järjestöillä ja seuroilla, kunnilla ja valtiolla on tärkeä rooli. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen tulee jatkossakin olla keskeinen liikuntapoliittinen tavoite.

Helsingissä 31.5.2022

Mikko Salonen
toimitusjohtaja
Suomen Olympiakomitea

Karoliina Ketola
yhteiskuntasuhteiden erityisasiantuntija
Suomen Olympiakomitea